

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет захисту рослин,
екології та біотехнологій
“19” червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ**

Галузь знань Е «Природничі науки, математика та статистика»

Спеціальність Е2 Екологія

Освітня програма Екологія

Факультет (ННІ) захисту рослин, екології та біотехнологій

Розробник: канд. філос. н., доц. Культенко Валентина Павлівна

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни
«Філософія»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	Е2 «Екологія»	
Освітня програма	Екологія	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	
Семестр	4	
Лекційні заняття	30 год.	2
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Самостійна робота	48 год.	120 год.
Індивідуальні		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: надання знань з філософії як вищого теоретичного світогляду, що віддзеркалює сутнісні характеристики буття людини, соціуму і природи та основні форми їх взаємодії; світоглядно-методологічна підготовка студентів, формування їх філософської культури як теоретичної основи університетського рівня підготовки спеціалістів та актуалізація національної свідомості майбутньої суспільної еліти.

Завдання: вивчення історії філософії та її органічної складової – історії української філософії, сприяння гуманізації освіти через засвоєння досягнень сучасної філософії, інформації про світ у цілому і ставлення людини до нього; вивчення комплексу принципів пізнання та загальних методів пізнавальної діяльності; розвиток здібностей до логічного мислення, самостійного аналізу складних явищ суспільного життя, уміння пов'язувати загальнофілософські проблеми з розв'язанням завдань економічної теорії і практики. Цьому підпорядковане вивчення наступних розділів: "Вступ до філософії", "Історичні типи філософії", "Онтологія", "Гносеологія", "Соціальна філософія".

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК 10. Навички міжособистісної взаємодії.

Програмні результати навчання:

- ПРН 19. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

•ПРН 24. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

2. Програма та структура навчальної дисципліни «Філософія» для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12	13	14	15	
Змістовий модуль 1. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ														
Тема 1. Філософська пропедевтика. Біоцентризм як сучасне світобачення	1	8	2	2			4							
Тема 2. Філософія Давнього світу	2	8	3	2			5							
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	3	8	2	2			4							
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	4	8	2	2			4							
Тема 5. Німецька класична філософія	5	8	2	2			4							
Тема 6. Некласична філософія XIX-XX ст.	6	8	2	2			5							
Тема 7. Українська філософія	7	8	2	2			4							
Разом за змістовим модулем 1		60	15	14			12							
Змістовий модуль 2. ОНТОЛОГІЯ ГНОСЕОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ														
Тема 8. Онтологія. Вчення про буття	8	8	2	2			4							
Тема 9. Свідомість. Екологічна свідомість	9	8	2	2			4							
Тема 10.	10	8	2	2			4							

Гносеологія. Особливості методології пізнання в біологічних науках													
Тема 11. Філософська антропологія. Природне та духовне в людині	11	8	2	2			5						
Тема 12. Філософія суспільства	12	8	2	2			3						
Тема 13. Філософія глобальних проблем. Філософські проблеми екології	13		2	2			4						
Тема 14. Філософія техніки	14		2	2			4						
Тема 15. Філософія моралі. Філософія релігії. Філософія культури. Філософія цивілізації	15		1	2			2						
Разом за змістовим модулем 2		60	15	16			12						
Усього годин		120	30	30			48	120					

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософська пропедевтика. Біоцентризм як сучасне світобачення	2
2	Філософія Давнього світу	2
3	Філософія Середньовіччя та Відродження	2
4	Філософія Нового часу та Просвітництва	2
5	Німецька класична філософія	2
6	Некласична філософія XIX-XX ст.	2
7	Українська філософія	2
8	Онтологія. Вчення про буття	2
9	Свідомість. Екологічна свідомість	2

10	Гносеологія. Особливості методології пізнання в біологічних науках	2
11	Філософська антропологія. Природне та духовне в людині	2
12	Філософія суспільства	2
13	Філософія глобальних проблем. Філософські проблеми екології	2
14	Філософія техніки	2
15	Філософія моралі. Філософія релігії. Філософія культури. Філософія цивілізації	2
	Разом	30

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія як універсальний тип знань. Гуманізм та біоцентризм – провідні світогляди сучасності	2
2	Філософія Давнього світу (Давня Індія, Давній Китай, антична філософія). Особливості ставлення до природи на Сході та Заході	2
3	Філософія доби Середньовіччя та Відродження.	2
4	Філософія Нового часу і доби Просвітництва.	2
5	Німецька класична філософія	2
6	Філософія XIX-XXI ст. та екологічні проблеми людства	2
7	Розвиток філософської думки в Україні.	2
8	Філософське розуміння світу. Вчення про буття.	2
9	Свідомість як фундаментальна категорія філософії. Екологічна свідомість	2
10	Пізнавальна активність людини	2
11	Особливості наукового пізнання	2
12	Соціальна філософія: підходи до розуміння суспільства	2
13	Філософська антропологія	2
14	Філософія глобальних проблем. Філософські проблеми екології	2
15	Філософія культури. Аксиологія: цінність буття та стратегії майбутнього	2
	Разом	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Світогляд, свідомість, мислення, людина.	2
2	Платон "Держава", "Тимей", "Бенкет". Аристотель "Політика", "Етика до Нікомаха"	2
3	Августин. "Сповідь".	2
4	Монтень М. "Проби". Маккіавеллі Н. "Державець"	2
5	Емпіризм чи раціоналізм: що важливіше для здобуття істини	2
6	Психофізична проблема філософії	2
7	Свобода, рівність, братерство: утопія чи можлива реальність	2
8	Традиційна мораль проти природної моралі просвітників: за і проти	2
9	Особливості раціонального мислення	2
10	Особливості абстрактного мислення	2
11	Сутність та походження релігії. Філософія релігії.	2
12	Філософія науки як методологія та метанаука.	2
13	Концептуалізм як обличчя сучасної філософії	2
14	Духовно-культурні зв'язки української філософії з західноєвропейською: історія та сучасність.	2

15	Концепції буття: матеріалізм-ідеалізм, об'єктивізм-суб'єктивізм, субстанціоналізм-несубстанціоналізм	2
16	Реляційна та субстанційна концепції простору і часу.	2
17	Свідомість як філософська проблема: історія та сучасність	2
18	Бертран Рассел. Людське пізнання. Його сфера та межі	2
19	М.К. Мамардашвілі. Як я розумію філософію	2
20.	Проблема розуміння в сучасній філософії	1
21.	Співвідношення наукового та ненаукового знання.	1
22.	Об'єктивність істини в філософії і науці.	1
23.	Пізнання як вид духовної діяльності і феномен культури.	1
24.	Характеристика взаємозв'язку практичної і теоретичної діяльності.	1
25.	Свобода творчості – основа формування демократичних відносин у суспільстві.	1
26.	Соціальна філософія й основні підходи до розуміння суспільства	1
27.	Зміна парадигм історичної свідомості в некласичній філософії історії.	1
28.	Індивідуальне та соціальне в людському бутті.	1
29.	Людинотворча сутність культури.	1
30.	Філософсько-світоглядні засади біоетики	1
	Разом	48

6. Засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист реферативних робіт, проектів;
- пірінгове оцінювання, самооцінювання.
- написання модульних контрольних робіт
- підсумковий контроль - екзамен

7. Методи навчання

Методи набуття нових знань, формування вмінь та навичок, закріплення, перевірки:

- Словесні – пояснення, лекція, бесіда;
- Практичні – навчальні вправи, диспути, конференції, проведення семінарських занять під керівництвом викладача.
- Робота з навчально-методичною літературою – конспектування, тезування тощо.
- Відеометод – мультимедійні презентації.
- Виконання завдань самостійної роботи.
- Реалізація компетентнісного підходу до навчання передбачає використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять, методів проектного навчання, дискусії, мозкового штурму, гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

– 8.1 Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності		Результати навчання		Оцінювання
Модуль 1. Історія філософії				
Лекція	1	Філософська	ПРН 19, 24. В тому числі знати базові	-

пропедевтика. Біоцентризм як сучасне світобачення.	філософські поняття; вміти визначати власний світогляд; аналізувати етапи формування світогляду. Знати світові історико-філософські традиції та концепції від давнини до сучасності; вміти виділяти характерні риси кожної з них. Аналізувати культурні впливи на особливості формування певного типу філософування. Знати особливості філософії античності, середньовіччя, Нового часу, німецької класичної філософії; аналізувати історичні тенденції 17-19 ст.; розрізняти методи наукового пізнання філософії доби Нового часу. Використовувати набуті знання для аналізу пізнавального процесу. Знати особливості та школи некласичної філософії; аналізувати практичну значущість кожної для розвитку філософії та науки. Розрізняти традиції сцієнтизму та антисцієнтизму. Знати етапи формування та представників української філософії. Аналізувати зв'язок між стилем філософствування та українськими культурними традиціями. Розуміти особливості української філософської думки. Розрізняти ідеї видатних українських філософів. Застосовувати набуті знання для розуміння ролі української філософії у світовому філософському дискурсі.	
Практична 1. Філософія як універсальний тип знань. Гуманізм та біоцентризм – провідні світогляди сучасності		5
Самостійна робота 1. Світогляд, мислення, людина.		5
Лекція 2 Філософія давнього світу		-
Практична робота 2. Філософія Давньої Індії, Давнього Китаю, антична філософія. Особливості філософії Сходу та Заходу		5
Самостійна робота 2. Платон "Держава", "Тимей", "Бенкет". Аристотель "Політика", "Етика до Нікомаха"		5
Лекція 3 Філософія Середньовіччя та Відродження		-
Практична робота 3. Середньовічна та ренесансна філософія		5
Самостійна робота 3. Августин. "Сповідь". Монтень М. "Проби". Маккіавеллі Н. "Державець"		5
Лекція 4 Філософія Нового часу та Просвітництва		-
Практична робота 4. Новоевропейська філософія. Доба Просвітництва		5
Самостійна робота 4. Емпіризм чи раціоналізм: що важливіше для здобуття істини. Свобода, рівність, братерство: утопія чи можлива реальність. Традиційна мораль проти природної моралі просвітників: за і проти		5
Лекція 5 Німецька класична філософія		-
Практична робота 5. Німецька класична філософія		5
Самостійна робота 5. Особливості раціонального, абстрактного, теоретичного мислення		5
Лекція 6 Некласична філософія XIX-XX ст.		-
Практична робота 6. Філософія XIX-XXI ст. та екологічні проблеми людства		5
Самостійна робота 6. Філософія науки як методологія та метанаука. Концептуалізм як обличчя сучасної філософії		5

Лекція 7 Українська філософія		-
Практична робота 7. Розвиток філософської думки в Україні.		5
Самостійна робота 7. Духовно-культурні зв'язки української філософії з західноєвропейською: історія та сучасність.		5
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Онтологія. Гносеологія. Соціальна філософія		
Лекція 8 Онтологія. Вчення про буття	ПРН 19,24. У тому числі знати основні онтологічні поняття; аналізувати зв'язок онтології та науки; розуміти зміст сучасних онтологічних проблем; розрізняти проблеми буття світу та людини. Розуміти специфіку проблем людського існування; аналізувати взаємозв'язок духовного та природного в людині. Розуміти значення так званих «вічних» філософських проблем. Розрізняти гуманістичні цінності.	-
Практична робота 8. Філософське розуміння світу. Вчення про буття.		6
Самостійна робота 8. Концепції буття: матеріалізм-ідеалізм, об'єктивізм-суб'єктивізм, субстанціоналізм-несубстанціоналізм. Реляційна та субстанційна концепції простору і часу.		3
Лекція 9 Свідомість. Екологічна свідомість		-
Практична робота 9. Свідомість як фундаментальна категорія філософії. Екологічна свідомість	Аналізувати структуру психіки та свідомості людини. Розуміти логіку процесу формування людської свідомості. Розрізняти типи свідомості.	6
Самостійна робота 9. Свідомість як філософська проблема: історія та сучасність	Вміти визначати наукові та ненаукові методи пізнання. Усвідомлювати роль застосування методології для розвитку науки. Розуміти особливості сучасної наукової методології. Розрізняти загальнонаукові, філософські та специфічні наукові методи пізнання.	3
Лекція 10 Гносеологія. Особливості методології пізнання в природничих науках		-
Практична робота 10. Пізнавальна активність людини	Використовувати філософський досвід для відповідальної професійної діяльності, застосовувати набуті знання для зростання фахової майстерності. Вміти застосовувати набуті знання в особистому житті.	6
Самостійна робота 10. Бертран Рассел. Людське пізнання. Його сфера та межі		3
Лекція 11 Філософська антропологія.		-
Практична робота 11. Природне та духовне в людині		6
Самостійна робота 11. М.К. Мамардашвілі. Як я розумію філософію		3
Лекція 12 Філософія суспільства		-
Практична 12. Соціальна філософія: підходи до розуміння суспільства	Знати основні поняття з соціальної філософії; розуміти проблеми суспільного буття; аналізувати причини соціальних явищ, логіку здійснення суспільно-історичних процесів. Розрізняти типи державної влади, моделі соціального устрою. Застосовувати набуті знання для власної соціалізації та підвищення	6
Самостійна робота 12. Філософія суспільства: основні підходи, соціальні концепції, моделі		3

соціальної реальності	соціальної успішності.	
Лекція 13 Філософія глобальних проблем. Філософські проблеми екології	Аналізувати основні проблеми: економічної раціональності, справедливого розподілу	-
Практична робота 13. Глобальні проблеми людства. Філософія та проблеми екології	матеріальних благ, взаємозв'язку економіки і екології.	6
Самостійна робота 13 Філософсько-світоглядні засади біоетики	Знати антропологічні версії походження людини; розуміти зміст понять індивід, особистість, індивідуальність; розуміти природу людини, взаємозв'язок тілесного, соціального, духовного.	3
Лекція 14 Філософія техніки.		-
Практична робота 14. Філософія людини у вимірах соціуму, культури, техніки	Вміти описати основні філософські концепції культури; розрізняти типи культур у світі. Вміти формулювати базові цивілізаційні цінності, розуміти логіку становлення сучасної цивілізації; розрізняти сучасні цивілізаційні принципи.	5
Самостійна робота 14. Людина у взаємозв'язку практичної і теоретичної діяльності.	Застосовувати набутий досвід культурно-цивілізаційних цінностей у власному житті.	3
Лекція 15 Філософія моралі. Філософія релігії. Філософія культури. Філософія цивілізації		-
Практична робота 15. Філософія культури. Аксиологія: цінність буття та стратегії майбутнього		5
Самостійна робота 15. Людинотворча сутність культури.		3
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедайннів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації $R_{\text{ат}}$ (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Навчально-інформаційний портал НУБіП України. Електронний навчальний курс «Філософія (ФЗРБЕ)» <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3915>
2. Культенко В.П. Філософія. Навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2024. 162 с.
3. Філософія. Навчально-методичний посібник для студентів НУБіП України стаціонарної форми навчання з усіх спеціальностей ОКР «Бакалавр». Савицька І.М. Культенко В.П., Супрун А.Г., Гейко С.М. К.: Вид. центр НУБіП України, 2019. 24 с.
4. Філософія. Методичні вказівки для студентів НУБіП України стаціонарної форми навчання з усіх спеціальностей ОКР «Бакалавр». К.: Вид. центр НУБіП України, 2016. 24 с.
5. Положення про визнання результатів навчання для здобувачів вищої освіти в НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>
6. Положення про екзамени та заліки у НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>
7. Положення про навчально-інформаційний портал НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>
8. Положення про електронне оцінювання залишкових знань студентів НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/13300>
9. Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>
10. Правила внутрішнього розпорядку НУБіП України URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u18/pravila_rozporyadku.pdf
11. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
13. Статут НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/13300>

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Губерський Л. Філософія. Х.: Фоліо, 2018.
2. Історія філософії. Античність та Середньовіччя. За ред. Умберто Еко та Рікардо Федрігі. Харків: Фоліо, 2021.
3. Культенко В.П. Філософія. Навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2024. 162 с.
4. Kultenko, V. (2024). Phenomena of colonialism and postcolonialism in the context of modern Ukrainian realities. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(4), 104-116.
5. Kultenko, V.; Savytska, I. Трансгуманізм: етапи, концепції, переваги, ризики. *Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»*, [S.l.], v. 13, n. 4, gru. 2022.
6. Культенко В.П. Світовий парадигмальний злам-2022: уроки, наслідки та перспективи. *Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»*, [S.l.], v. 13. 2022.
7. Причепій Є.М., Черній А.М., Гвоздецький В.Д., Чекаль Л.А. Філософія: посіб. для студ. вищ. навч. закладів. К.: Академія, 2017. 576с.
8. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навчальний посібник. К., 2016.
9. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. Хрестоматія: Навчальний посібник. К., 2016.
10. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник. Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 506 с.
11. Філософія. Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. К.: Либідь, 2019.
12. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Вид-во Дух і літера, 2023.
13. Kultenko, V., Morska, N., Fesenko, G., Poperechna, G., Polishchuk, R., Kulbida, S. (2022). The Natural Human Rights within the Postmodern Society: a Philosophical Socio-Cultural Analysis. *Postmodern Openings*, 13(1), 186-197

14. Бібліотека світової літератури. Оригінали та переклади. (укр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ae-lib.org.ua>
15. [Електронна бібліотека Національного університету біоресурсів і природокористування України](#) eNULESIR.
16. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
17. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
18. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>